

ادامه از صفحه اول

پیامدهای بی‌توجهی به‌بهره‌وری در ایران

• به‌دلیل ناکامی تجربه قانون‌گذاری در برنامه‌های توسعه اقتصادی و نیز در تحقق بهره‌وری و رشد بهره‌وری قوانین بودجه هم به کمک آمده‌اند. بند «د» تبصره ۲۱ قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به مقوله بهره‌وری پرداخته است.
منتها در این بند علاوه بر دستگاه‌های اجرایی به مقوله شرکت‌های دولتی هم پرداخته است که به نظر ورود به‌ه موضوع از منظر نظری از این زاویه درست است.
پل کروگمن برنده جایزه نوبل اقتصاد ۲۰۰۸ می‌گوید «بهره‌وری همه‌جیز نیست، اما در بلندمدت تقریبا همه‌چیز است. توان یک کشور برای بهبود سطح زندگی در طول زمان تقریبا به‌طور کامل به توانایی آن کشور برای افزایش سرانه تولید نیروی کار بستگی دارد.»
اگر این نقل قول جدی گرفته شود آنگاه باید برای آینده اقتصاد ایران نگران بود؛ چه‌بسا این آینده نه‌چندان روشن- سال‌هاست فرارسیده و سیاست‌گذار و بدنه اجرایی و جامعه غافل است. چراکه شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید ما از ۴۰۹۹ به سال ۱۳۴۸ یعنی سه‌سال‌های اولیه عضویت ایران در سازمان بهره‌وری آسیای به ۱۰۰۸۳ در سال ۱۳۹۶ رسیده است ودر سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ هم این رقم بدتر شده است. عملکرد اقتصاد ایران در زمینه بهره‌وری نشان می‌دهد که:

اول، فاصله‌ی ورود علمی و عملی ایران به مقوله بهره‌وری یک شکاف بزرگ بین‌المللی دارد.

دوم، با توجه به شکاف علمی و عملی ورود ایران به مقوله و عرصه بهره‌وری، تفکر و اندیشه و سیستم لازم با آن همراه نبوده است.

سوم، باوجود ورود این عرصه به متون قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری در کشور، عملکرد شاخص‌ها نشان می‌دهد فقط هدف‌گذاری برای رشد بهره‌وری، راه رسیدن به آن نیست و این مهم باید ازطریق اصلاح ساختارها و سیاست‌های مناسب به وقوع پیوندد.

چهارم، نحوه ورود ایران به مقوله بهره‌وری در متون قانون‌گذاری به درستی نبوده است؛ چراکه سنسچس بهبود بهره‌وری معمولاً از آخرین واحد اقتصادی یعنی کارگاه در اقتصاد شروع می‌شود و با بستر مناسب و سیاست‌گذاری مناسب از طرف حاکمیت رشدنومو می‌کند. پس از تدوین و اجرای چندین برنامه توسعه، در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ سیاست‌گذار کمکرم متوجه شده است که ورود به عرصه بهره‌وری باید از کارگاه اقتصادی شروع شود.

پنجم، رسیدن به اهداف بهره‌وری در آینده نسبت به گذشته مشکل‌تر نیز خواهد شد، زیرا محاسبات حاکی است رشد موجودی سرمایه ثابت در سال‌های اخیر نسبت به روند بلندمدت گذشته کاهش یافته و پتانسیل سرمایه‌گذاری خالص اقتصاد ایران صرفا کفاف سرمایه‌گذاری جبرانی را خواهد داد.

ششم، شاخص‌های بهره‌وری و عملکرد اقتصاد ایران نشان می‌دهد بسیاری از ساختارها و سیاست‌های موجود، مشوق بهره‌وری نیستند. در واقع رشد مقطعی بهره‌وری در کشور در برخی سال‌ها به‌دلیل افزایش قیمت نفت بوده و تحولی در فرایندها اتفاق نیفتاده است.

هفتم، در یک سیستم رقابتی است که هر بنگاه اقتصادی برای افزایش رقابت‌پذیری خود ناگزیر به‌دنبال افزایش بهره‌وری از طریق نوآوری، بهبود فرایندها، آموزش نیروی انسانی، مدیریت هزینه‌ها و انتقال فناوری است.

هشتم، در هر اقتصادی که موانع تجاری و کسب‌وکار بالا باشد و از رقابت و حضوررقبای خارجی ممانعت شود، انگیزه بنگاه‌ها برای ارتقای بهره‌وری و رقابت‌پذیری از بین خواهد رفت. بنابراین برداشتن تحریم‌های ظالمانه و تسهیل داخلی شرایط باید بنگاه‌ها، شرط بهره‌وری و رشد اقتصادی است.
نهم، «پنجره جمعیتی» ایران در سال ۱۳۸۵ باز شده است و بهترین فرصت برای ارتقای بهره‌وری است که متأسفانه این فرصت هم دارد از دست می‌رود. فاز پنجره جمعیتی، یک وضعیت موقت در ساختار جمعیتی ایران است. این فاز برای ایران به مدت چهار دهه باز می‌ماند و از سال‌های ۱۴۲۵-۱۴۳۰ به بعد با آغاز فاز سالخوردگی جمعیت به‌تدریج بسته خواهد شد و در صورت عدم استفاده فرصت طلایی آن از دست خواهد رفت.

دهم، سیاست‌گذاری مناسب ثبات‌سازی اقتصادی برای ارتقای بهره‌وری لازم است که روند تورم‌های بالا و نوسانات شدید قیمت و پیمایش نقدینگی به اقتصاد این فرصت را از اقتصاد ایران گرفته و لازم است سیاست‌های پولی در اقتصاد ایران دچار تحول اساسی شود.

یازدهم، تخصیص نامناسب منابع در قالب سیاست‌های بودجه عامل بازدارنده بهره‌وری در اقتصاد ایران است. یک تخصیص نامناسب کوچک منابع، اثر کوچکی بر TFP داشته و یک تخصیص نامناسب بزرگ اثر زیادی بر TFP دارد. با این حال، یک حالت میانی از تخصیص نامناسب منابع هم اثرات زیادی دارد. یکی از چالش‌های پیش‌رو الگوهای تخصیص نامناسب در اقتصاد ایران این است که این تخصیص نامناسب در «داخل بخش» یا در «بین بخش‌ها» یا فعالیت‌های اقتصادی کشور به طور هم‌زمان موجود است و بهبود هر دو نوع تخصیص نامناسب منابع برای بهره‌وری مهم است.

دوازدهم، دوران پاسکرونا می‌گوید زیرساخت‌های فناوری دیجیتال برای فعالیت‌های اقتصادی بسیار مهم‌اند و از قضا این فناوری‌ها پیشران بهره‌وری در اقتصاد هستند که باید به نحوه احسن از این فرصت با محوریت مرجعیت مناسب استفاده شود.

«استاد اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی

مهرشاد ایمانی: انتخابات مجلس شورای اسلامی و بازماندن اصلاح‌طلبان از ورود به مجلس باعث شد که در چند حوزه پرسش‌هایی مطرح شود؛ از جمله آنکه آیا اصلاح‌طلبان باتوجه به محدودیت‌هایی که ازسوی شورای نگهبان پیش‌روی خود می‌بینند، می‌توانند با نیروهایی که در اختیار دارند باز هم به قدرت سیاسی بازگردند؟ یا اینکه آیا مشارکت پایین مردم در انتخابات سال گذشته نشان‌دهنده فروریختن کامل سرمایه اجتماعی اصلاح‌طلبان است و باتوجه به مشکلاتی که در کشور وجود دارد و فشارهای فزاینده اقتصادی که به مردم وارد می‌شود، آیا اصلاح‌طلبان قادر خواهند بود که سرمایه اجتماعی خود را ترمیم کنند؟ و آیا در بازه کوتاهی که تا انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۴۰۰ باقی مانده است، نیروهای ایسن جریان می‌توانند دو مورد مذکور را رفع و با یک روش منسجم انتخاباتی، در انتخابات سال آینده پیروز شوند؟ یا درنظر داشتن چنین پرسش‌هایی چند وقتی است که گمانه‌هایی درباره سیاست انتخاباتی اصلاح‌طلبان در انتخابات ریاست‌جمهوری مطرح می‌شود و در میان این گمانه‌زنی‌ها نام محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه کشورمان، به عنوان نامزد نهایی اصلاح‌طلبان شنیده می‌شود. موافقان حضور او باور دارند که به‌دلیل محبوبیت این شخصیت سیاسی در میان نخبگان سیاسی و عموم مردم او شخصا دارای سرمایه اجتماعی است. در واقع این حسد و گمان مبتنی بر آن است که او در عین حال که رسماً در جریان اصلاحات تعریف نمی‌شود، اما وجوه مشترک زیادی با این جریان دارد و ممکن است که اصلاح‌طلبان بتوانند با او به یک توافق نهایی دست یابند. از سوی دیگر، اصلاح‌طلبان هم افزون بر ازدست‌دادن سرمایه اجتماعی خود، همچنان خطر درصلاحت نیروهای شاخص خود را احساس می‌کنند؛ بنابراین شاید برایشان مناسب باشد از فردی حمایت کنند که علاوه بر آنکه خودش دارای سید رای بالایی است، احتمال تأیید صلاحیتش به‌مراتب بیشتر از اصلاح‌طلبانی است که حتی در انتخابات مجلس هم تأیید صلاحیت نشدند. از سوی دیگر، اصلاح‌طلبان می‌توانند با حمایت از چنین شخصیتی دیگر تن به ائتلاف با یک نیروی کاملاً اصولگرا ندهند تا دیگر متهم به استفاده از «نامزد اجاره‌ای» نشوند و از این حیث هم در میان افکار عمومی مسئولیت کمتری متوجه‌شان شود.

مواظقان احتمال حضور ظریف در انتخابات ۱۴۰۰

چند وقت پیش علی‌ صوفی احتمال حضور ظریف در عرصه ریاست‌جمهوری را رد نکرده بود و گفته بود: «هرچند دیپلمات‌ها از ورود به جناح‌بندی‌های سیاسی منع هستند اما گرایشات سیاسی آقای ظریف اصلاح‌طلبانه محسوب می‌شود. آقای ظریف با آقای روحانی کاملاً فرق دارد چون آقای روحانی پیشینه اصولگرایی دارد اما این ویژگی در کارنامه آقای ظریف دیده نمی‌شود. البته نکاتی جدی است که باید آنها را در نظر گرفت. الان جریان تندرو آقای ظریف را متهم به خیانت می‌کند با این وجود آیا آقای ظریف از اتهامات غرب‌گرایی مبری است؟ آیا آقای ظریف توسط شورای نگهبان تأیید صلاحیت می‌شود؟ در مجموع باید همه جواب را دید و تصمیم گرفت. همان‌طور که گفتیم شاید کسان دیگری هم ظرفیت و

سیاست

بررسی برخی تحرکات انتخاباتی

ظریف، نامزد اصلاح‌طلبان در انتخابات ۱۴۰۰ می‌شود؟

پتانسیل کاندیداتوری در انتخابات ریاست‌جمهوری را داشته باشند، اما باید دید زمینه تأیید صلاحیت برای آنها وجود دارد یا خیر؟ البته نکته مهم و اساسی آن است که حتی اگر اصلاح‌طلبان یک نامزد قوی هم به صحنه بیاورند که مورد تأیید شورای نگهبان باشد، ازآنجاکه آسیب وارده به جریان اصلاحات براثر حمایت از روحانی هنوز بازسازی نشده، معلوم نیست نامزد اصلاح‌طلبان مورد اقبال مردم قرار گیرد. اگر اصلاح‌طلبان امروز بر هویت مستقل خود تکیه می‌کنند برای این است که می‌دانند دیگر با حمایت آنها مردم به یک نامزد اقبال نشان نمی‌دهند بنابراین نامزدی باید مورد حمایت قرار گیرد که گرایشات اصلاح‌طلبانه دارد و به خود اجازه ندهد که خلاف این مشی عمل کند.»

یا محمدرضا خباز که پا را فراتر گذاشته و گفته است که اگر ظریف بیاید رای می‌آورد: «ما باید چهره‌های جدیدی را به مردم معرفی کنیم و نگرانی‌ای از رای‌آوری نداشته باشیم، زیرا اگر برنامه وجود داشته باشد و نامزد معرفی‌شده خود را متعهد به برنامه‌های ارائه‌شده بداند، مردم رای می‌دهند؛ خواه آن نامزد آقای ظریف یا یکی از دیگر عزیزان باشد. در عین حال این احتمال کاملاً وجود دارد که آقای ظریف نامزد ریاست‌جمهوری بشود؛ هرچند او در زمان برجام به دلیل فشارهایی که نیروهای تندرو می‌آوردند قسم خورد که در ریاست‌جمهوری نامزد نشود اما در عالم سیاست هیچ چیزی غیرمنتظره نیست و ممکن است بیاید.

با حتی از جناح اصولگرا هم عباس سلیمی‌نمین باور دارد که ظریف مناسب‌ترین گزینه اصلاح‌طلبان است. او اخیراً در گفت‌وگویی با «نامه‌نیوز» گفته است: «در بین آقایان محسن هاشمی، اسحاق جهانگیری، علی لاریجانی و محمدجواد ظریف، به نظر آقای ظریف بیشترین شانس را دارد که از طرف اصلاح‌طلبان در انتخابات ۱۴۰۰ حمایت شود چون حوزه کاری‌اش سیاست خارجی بود و عملکرد دولت در حوزه داخلی زیاد تأثیر منفی بر دیدگاه عمومی از او برجای نگذاشت.»

مخالقان احتمال حضور ظریف در انتخابات ۱۴۰۰

در کنار چنین نظراتی شخصیت‌هایی هم ورود ظریف به انتخابات را محتمل نمی‌دانند؛ چنانکه مصطفی هاشمی‌طبا درباره این موضوع گفته

است: «آقای ظریف یک‌بار گفت که بعد از پایان کارش در وزارت خارجه به دانشگاه می‌رود و از آنجایی که او سعی می‌کند زیر حرف‌هایش نرزدند، شاید نپذیرد که در انتخابات حاضر شود اما اگر هم وارد عرصه انتخابات ریاست‌جمهوری شود و حتی اگر رئیس‌جمهور هم بشود بازهم در حوزه اجرایی کاری از پیش نمی‌برد زیرا برنامه‌ای منسجم برای اداره کشور وجود ندارد؛ از سوی دیگر پیروزی در انتخابات ریاست‌جمهوری برای او چندان آسان هم نخواهد بود زیرا فقط نخبگان و روشنفکران به او اقبال نشان می‌دهند و معمولاً مردم عادی به شعارهای بی‌برنامه و پوپولیستی رای می‌دهند.»

صادق زیباکلام هم قویا ورود ظریف به انتخابات را رد می‌کند و می‌گوید: «مطلاً ظریف به‌میدان نمی‌آید و اصلاح‌طلبان هم نمی‌توانند بگویند ظریف نامزد ماست زیرا او هیچ‌وقت اصلاح‌طلب نبوده است. به فرض که او در میدان انتخابات هم حاضر شود و همه اصلاح‌طلبان و اصولگرایان میانه‌رو هم از او حمایت‌کنند و به صورت علنی در یک کنگره بزرگ و عمومی بگویند که اولین و آخرین انتخاب ما ظریف است، بازهم او رای نمی‌آورد زیرا مردم از نیروهای سیاسی دلزده شده‌اند و ظریف هم از این قاعده مستثنی نیست و به‌هیچ‌وجه جریان اجتماعی از او حمایت نمی‌کند و حتی با صندوق رای هم نمی‌آید. در نهایت همان‌طور که گفتیم در انتخابات سال آینده اصولگرایان مانند انتخابات مجلس در یک انتخابات حداقلی پیروز می‌شوند و فردی از جنس نمایندگان مجلس یازدهم بر کرسی ریاست‌جمهوری تکیه خواهد زد.»

شهاب طباطبائی، یکی از اعضای شورای مرکزی حزب ندای ایرانیان هم درباره حضور ظریف به عنوان نامزد اصلاح‌طلبان در انتخابات ریاست‌جمهوری سال آینده گفته است: «احتمال آنکه آقای ظریف به نامزدی در انتخابات ۱۴۰۰ فکر کند کم است. نکته مهم‌تر این است که آقای ظریف در حوزه سیاست خارجی نقش‌آفرینی می‌کند. کسانی که در حوزه سیاست خارجی توانمندند و بیشتر روی آن حوزه متمرکز هستند کمتر بر حوزه سیاست داخلی تسلط دارند. البته ممکن است استثنایی هم وجود داشته باشد. آقای دکتر ظریف هم جزء گزینه‌هایی باشد که اصلاح‌طلبان به آنها فکر می‌کنند. آقای ظریف در نظرسنجی‌ها همیشه جزء رده‌های اول تا سوم است. این میزان محبوبیت مردمی از نشان می‌دهد اما دلیل نمی‌شود اگر میزان محبوبیت یک نفر بالا بود حتماً برای ریاست‌جمهوری هم کاندیدای اصلی مردم باشد.»

نظر ظریف درباره حضور در انتخابات ۱۴۰۰

البته همه اینها در حالی است که محمدجواد ظریف چندوقت پیش در گفت‌وگویی با شبکه «افرها» با قطعیت گفته بود: «بنده حتماً در چنین انتخاباتی شرکت نخواهم کرد. من عضو هیچ دسته‌بندی سیاسی در ایران نیستم و هیچ‌وقت نبوده‌ام؛ اینکه چه کسی من را در کدام دسته‌بندی حساب می‌کند تصمیم مردم است، ولی حتماً افرادی هستند که بتوانند این کار را برای جناح‌های مختلف سیاسی انجام دهند، اما من در آنها نیستم.»

رئیس‌جمهور و رئیس‌قوه قضائیه از خدمات علی لاریجانی قدردانی کردند

خداحافظی از جمع سران

که کشور با آن روبه‌روست، بهترین راه برای صیانت از حقوق ملت همکاری بیش‌ازپیش قوای سه‌گانه در راستای برداشتن فشار از زندگی مردم است». او با بیان اینکه امروز جسس تحریم‌ها تفاوت دارد و کشور با یک تحریم وسیع و غیرقانونی مواجه است، افزود: «باید مشی سه قوه برای پس‌زدن توطئه دشمن این باشد که اهتمام لازم و همکاری بیش‌ازپیش باهم داشته باشند.

باید از نام‌گذاری سال جاری به‌عنوان سال جهش تولید از سوی مقام معظم رهبری به‌عنوان یک فرصت برای به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های کشور استفاده کنیم و سه قوه تمامی ضاعات خود را برای تحقق این شعار به میدان بیاورند.»

رئیس مجلس دهم جلسات شورای عالی هماهنگی اقتصادی قوا را برای خود درس‌آموز دانست و گفت: «در این جلسات تلاش کردیم تا سرمایه‌گذاری در کشور و امورات زندگی مردم تسهیل شود.»

علی لاریجانی با ثبت‌نام نکردن در انتخابات مجلس یازدهم رسماً خود را از جمع سران سه قوه خارج کرد و از چند روز دیگر یکی از منتخبان مجلس یازدهم به‌جای او خواهد نشست. با توجه به سوابق و تجربه‌های او در سطح بالای نظام آیا باید او را در یک جایگاه مهم دیگر ببینیم؟

دولت در خط مقدم قرار دارد اما این جلسه با اراده رهبر معظم انقلاب اسلامی بر مبنای همکاری قوا برای ساماندهی کارهای اقتصادی به‌ وجود آمد. از تلاش‌های دکتر لاریجانی که البته از سابق با دیده‌ها، نظرات و تلاش‌های ایشان آشنایی داشتیم ولی در این یک‌سال‌و اندی از نزدیک با هم همکاری داشتیم، تقدیر و تشکر می‌کنم.»
وا افزود: «شورای عالی هماهنگی اقتصادی در حقیقت برای همکاری قوا در راستای تسهیل در اقدامات اقتصادی ایجاد شد تا این مجموعه بتواند علیرغم خواست دشمنان را به‌فتنه‌انگیزی به دنبال چوب‌داختن در چرخ اقتصاد کشور هستند، مسائل اقتصادی را سامان دهد. خوشبختانه قوای سه‌گانه تاکنون همکاری مثبتی با هم داشتند و تلاش بر این است که علیرغم خواست دشمنان مسائل اقتصادی کشور به پیش رفته و امور مردم تسهیل شود.»
جلسات درس‌آموز
علی لاریجانی نیز فرصت را غنیمت شمرد و از حسن‌ظن رؤسای جمهور و قوه قضائیه و اعضای شورای عالی هماهنگی اقتصادی تشکر کرد و گفت: «این شوروا بنا به ضرورت‌هایی از سوی مقام معظم رهبری تشکیل شد و معتقدم با توجه به شرایط تحریمی

بهره‌مند باشند.

خبر

به مناسبت عید سعید فطر انجام شد

موافقت مقام معظم رهبری با عفو و تخفیف مجازات برخی محکومان

• **پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری**: به مناسبت عید سعید فطر، مقام معظم رهبری با عفو یا تخفیف مجازات ۳۷۲۱ نفر از محکومان محاکم عمومی و انقلاب، سازمان تعزیرات حکومتی و سازمان قضایی نیروهای مسلح موافقت کردند.
حجت‌الاسلام والمسلمین رئیسی، رئیس قوه قضائیه، به مناسبت فرا رسیدن عید سعید فطر در نامه‌ای به رهبر انقلاب اسلامی پیشنهاد عفو یا تخفیف و تبدیل مجازات ۳۷۲۱ نفر از محکومان را که در کمیسیون مرکزی عفو و بخشودگی واجد شرایط لازم تشخیص داده شده‌اند، ارائه کرد که این پیشنهاد در اجرای بند ۱۱ از اصل ۱۱۰ قانون اساسی مورد موافقت حضرت آیت‌الله خامنه‌ای قرار گرفت.

تماس تلفنی وزرای کشور ایران و ترکیه

• **پایگاه اطلاع‌رسانی وزارت کشور**: وزیر کشور در تماس تلفنی «سلیمان سوبلو» وزیر کشور ترکیه ضمن تبریک عید فطر به وزیر کشور، دولت و مردم ترکیه، از موضع وزیر کشور ترکیه در محکوم‌کردن اقدام آمریکا تشکر کرد و گفت: دولت آمریکا درصد است به هر طریق در امور داخلی کشورهای دیگر دخالت کند.عبدالرضا رحمانی‌ضلعی ریشه اصلی اعلام تحریم‌های اخیر آمریکا را شکست طرح آنها برای مداخله داخلی در ایران دانست و افزود: آمریکا در ایجاد بی‌ثباتی، ناامنی و جنگ داخلی در ایران شکست خورده است. در جریان اغتشاشات آبان ماه سال گذشته، رسانه‌های آمریکایی در تحریک اغتشاشات و کمک به آن، هر آنچه در توان داشتند به میدان آوردند اما به نتیجه مطلوبشان نرسیدند.او گفت: آمریکا تمام مردم ایران را حتی در این شرایط سخت ناشی از شیوع بیماری کرونا تحریم کرده است و بنده و فرماندهان ناجا هم بخشی از مردم هستیم که تحریم شده‌ایم.وزیر کشور ترکیه نیز در این تماس تلفنی، با ابراز خرسندنی از موفقیت‌های ایران در مهار ویروس کرونا، بر لزوم تبادل تجربیات و همکاری‌های دو کشور در این زمینه تأکید کرد. سلیمان سوبلو همچنین نسبت به پیگیری موارد مطرح‌شده از سوی وزیر کشور جمهوری اسلامی ایران قول مساعد داد و ابراز امیدواری کرد: دیدارهای حضوری مسئولان وزارت کشور دو طرف در آینده نزدیک تجدید شود.

یادداشت

امنیت‌زدایی از ساحت اجتماعی

علی ربیعی - سخنگوی دولت

• روز عید فطر به‌طور اتفاقی برخی از دایرکت‌های صفحه اینستاگرام را مرور می‌کردم. پیامی از یک بانو به نام «مهدخت» را مشاهده کردم. مهدخت یک بانوی ایرانی با همسری غیرایرانی و ظاهرآ دارای فرزندان دختر است. به قدری نوشته این بانوی ایرانی، زیبا و تأثیرگذار بود که دریغم آمد با شما به اشتراک بگذارم. «... مطمئن باشید فرزندان به جامعه ایرانی تحویل خواهم داد که باعث افتخار نام ایران و ایرانی شوند». بسیاری از زنان ایرانی دوست داشتند فرزندانشان ایرانی باشد و حلقه وصل‌شان با ایران از بین نرود. اما قوانین به گونه‌ای بودند که این زنان به هیچ وجه نمی‌توانستند ازروزی ایرانی‌بودن فرزندانشان را محقق کنند. درباره فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، با پدیده‌ای چندوجهی روبه‌رو بودیم. به دلیل ضعف قوانین، اجرای هرگونه برنامه اجتماعی با مشکل مواجه می‌شد. متأسفانه این پدیده، در بسیاری از موارد مرتبط با مسائل اجتماعی، انسانی و حقوق شهروندی وجود دارد. بسیاری از افرادی که مادر ایرانی آنها با مردی غیرایرانی ازدواج کرده بود، بی‌شناسامه می‌ماندند. آنها به سن ازدواج می‌رسیدند و فرزند حاصل از ازدواج آنها نیز بی هویت ایرانی می‌ماند. از سال ۹۴ که این پروژه اجتماعی آغاز شد، در کمیسیون‌ها، مجلس و رفت و برگشت با شورای نگهبان، چالشی نفس‌گیر با نگاه‌های امنیتی به پدیده‌ای انسانی داشتیم. این داستان همشگی ما در پدیده‌های اجتماعی و انسانی است. مشکل ساختاری ما فقط در طولانی‌بودن اتمام پروژه‌های اقتصادی، عمرانی و صنعتی نیست. طولانی‌بودن این پروژه‌ها تقریباً مزیت اقتصادی غالب آنها را از بین برده با کاهش داده است. همین ناکارآمدی به شکل مضاعف و غامض در پروژه‌های اجتماعی دیده می‌شود. با این تفاوت که نگاه سیاسی هم بر آنها حکم‌فرماست. به عنوان مثال نگاه کنبد این موضوع یک بار در مجلس مشارکت سمن‌ها پروژه اجتماعی اعطای تابعیت بچه‌های مادر- ایرانی آغاز و بالاخره سال ۹۹ بخشنامه برای اجرا ابلاغ شد. به نظر می‌رسد مسائل اجتماعی زیادی روی دست مانده‌اند که می‌توان با حل آنها بدون هزینه، با ابتکار و خلاقیت ضمن حل بخشی از مسائل مردم، انسجام اجتماعی را نیز قوت بخشید.